TA’MIRLASH-MEXANIKA KORXONALARIDA SHOVQIN VA VIBRATSIYANING ISHCHILAR MEHNAT SHAROITIGA TA’SIRINI GIGIYENIK BAHOLASH

Muallif: Bahodirova Dilshoda Baxrullayevna
Ilmiy rahbar: Jumayeva Aziza Askarovna
Ta’lim muassasasi: Buxoro Davlat Tibbiyot Instituti

Annotatsiya

Mazkur tezisda ta’mirlash-mexanika korxonalarida ishlab chiqarish jarayonida yuzaga keladigan shovqin va vibratsiyaning ishchilar mehnat sharoitiga ta’siri hamda ularni gigiyenik baholash masalalari yoritilgan. Mexanik ishlov berish, metallarga ishlov berish, stanoklar, kompressorlar, elektr va pnevmatik asbob-uskunalardan foydalanish jarayonida hosil bo‘ladigan shovqin va vibratsiya ishchilarning markaziy va periferik asab tizimi, eshitish analizatori, yurak-qon tomir tizimi hamda tayanch-harakat apparatiga salbiy ta’sir ko‘rsatishi mumkin. Ish joylaridagi fizik omillarni muntazam nazorat qilish, ularning darajasini amaldagi gigiyenik me’yorlar bilan taqqoslash va profilaktik tadbirlarni amalga oshirish mehnat sharoitlarini yaxshilashning muhim yo‘nalishi hisoblanadi.

Kalit so‘zlar: shovqin, vibratsiya, mehnat sharoiti, gigiyenik baholash, ishlab chiqarish omillari, ta’mirlash-mexanika korxonasi, mehnat gigiyenasi, profilaktika.

Kirish

Ta’mirlash-mexanika korxonalarida turli xil mashina va mexanizmlar, metall kesuvchi stanoklar, silliqlash va parmalash qurilmalari, kompressorlar, pnevmatik hamda elektr asboblaridan keng foydalaniladi. Ushbu texnologik jarayonlar davomida ishlab chiqarish muhitining fizik omillari, jumladan, shovqin va vibratsiya yuzaga keladi.

Shovqin va vibratsiyaning yuqori darajada hamda uzoq muddat davomida ta’sir

qilishi ishchilarning mehnat qobiliyatini pasaytirishi, tez charchashiga, diqqat va ish unumdorligining kamayishiga sabab bo‘lishi mumkin. Uzoq muddatli va me’yoridan yuqori ta’sir esa kasbiy kasalliklar rivojlanish xavfini oshiradi.

Shu sababli ta’mirlash-mexanika korxonalarida shovqin va vibratsiyani gigiyenik jihatdan baholash, ularning manbalarini aniqlash va ishchilarning sog‘lig‘ini muhofaza qilishga qaratilgan profilaktik choralarni ishlab chiqish dolzarb masalalardan biridir.

Tadqiqotning maqsadi

Ta’mirlash-mexanika korxonalarida ishlab chiqarish shovqini va vibratsiyasining ishchilar mehnat sharoitiga ta’sirini gigiyenik jihatdan baholash hamda zararli fizik omillarning salbiy ta’sirini kamaytirishga qaratilgan profilaktik tadbirlarni taklif etish.

Tadqiqot materiallari va usullari

Tadqiqot davomida ta’mirlash-mexanika korxonalaridagi asosiy shovqin va vibratsiya manbalari o‘rganiladi. Ish joylarida shovqin darajasi shovqin o‘lchagichlar yordamida, vibratsiya esa tegishli vibratsiya o‘lchash asboblari yordamida aniqlanadi.

Olingan natijalar amaldagi sanitariya-gigiyena me’yorlari va standartlari bilan taqqoslanadi. Bundan tashqari, ishchilarning mehnat jarayonidagi ish holati, asbob-uskunalar bilan ishlash davomiyligi, individual himoya vositalaridan foydalanish holati va ishlab chiqarish sharoitlari baholanadi.

Asosiy natijalar

Ta’mirlash-mexanika korxonalarida shovqinning asosiy manbalariga metall kesuvchi va tokarlik stanoklari, silliqlash mashinalari, kompressorlar, ventilyatsiya qurilmalari, pnevmatik va elektr asboblari kiradi. Vibratsiya esa asosan aylanuvchi va zarb bilan ishlovchi mexanizmlar, elektr asboblari, silliqlash va burg‘ulash qurilmalari faoliyati natijasida yuzaga keladi.

Shovqinning uzoq vaqt davomida yuqori darajada ta’sir qilishi eshitish analizatorining zo‘riqishiga va eshitish qobiliyatining pasayishiga olib kelishi mumkin. Bundan tashqari, shovqin ishchining markaziy asab tizimiga ta’sir qilib, bosh og‘rig‘i, tez charchash, diqqatning susayishi va mehnat unumdorligining pasayishiga sabab bo‘lishi mumkin.

Vibratsiyaning uzoq muddatli ta’siri esa qo‘l-barmoq sohasida uvishish, sezuvchanlikning buzilishi, qon aylanishining o‘zgarishi, mushak va bo‘g‘imlarda noqulayliklar paydo bo‘lishiga olib kelishi mumkin. Umumiy vibratsiya esa tayanch-harakat tizimi va asab tizimiga salbiy ta’sir ko‘rsatishi ehtimolini oshiradi.

Shu sababli ish joylarida shovqin va vibratsiya darajasini muntazam instrumental nazorat qilish, aniqlangan ko‘rsatkichlarni gigiyenik me’yorlar bilan solishtirish va xavfli ish joylarini aniqlash muhim hisoblanadi.

Profilaktik tadbirlar

Shovqin va vibratsiyaning ishchilar sog‘lig‘iga salbiy ta’sirini kamaytirish uchun quyidagi tadbirlarni amalga oshirish maqsadga muvofiq:

Shovqin va vibratsiya manbalarini texnik jihatdan takomillashtirish.

Uskunalarni o‘z vaqtida ta’mirlash va texnik xizmat ko‘rsatish.

Vibratsiyani kamaytiruvchi amortizator va maxsus tayanchlardan foydalanish.

Shovqin manbalarini izolyatsiya qilish yoki maxsus tovush yutuvchi qoplamalardan foydalanish.

Ishchilarni shovqindan himoyalovchi quloqchin va tiqinlar bilan ta’minlash.

Vibratsiyali asboblar bilan ishlashda maxsus himoya vositalaridan foydalanish.

Ish va dam olish rejimini to‘g‘ri tashkil etish.

Ishchilarni davriy tibbiy ko‘riklardan o‘tkazish.

Ish joylarida shovqin va vibratsiya darajasini muntazam instrumental nazorat qilish.

Ishchilarga mehnat xavfsizligi va individual himoya vositalaridan to‘g‘ri foydalanish bo‘yicha tushuntirish ishlarini olib borish.

Xulosa

Ta’mirlash-mexanika korxonalarida shovqin va vibratsiya ishchilarning mehnat sharoitiga sezilarli ta’sir ko‘rsatuvchi fizik ishlab chiqarish omillaridan hisoblanadi. Ularning uzoq muddat va yuqori darajada ta’sir qilishi ishchilarning funksional holati, mehnat qobiliyati va sog‘lig‘iga salbiy ta’sir ko‘rsatishi mumkin.

Shuning uchun ishlab chiqarish korxonalarida shovqin va vibratsiya darajasini gigiyenik baholash, ularning me’yorlarga muvofiqligini nazorat qilish, texnik va sanitariya-gigiyenik profilaktik tadbirlarni amalga oshirish muhim ahamiyatga ega. Kompleks yondashuv orqali ishchilarning sog‘lig‘ini muhofaza qilish, kasbiy kasalliklarning oldini olish va mehnat unumdorligini oshirish mumkin.